

Anmeldelser.

H. Ehrencron-Müller: Forfatterlexikon omfattende Danmark, Norge og Island indtil 1814. Bd. I—XI. København 1924—34.

1771—84 udkom Worms Forfatterleksikon. Den rige litterære og videnskabelige Virksomhed, som udfoldedes herhjemme i de følgende Aartier, maatte snart gøre en Fortsættelse ønskelig. Trods Landets Fattigdom og den økonomiske Krise efter Krigen med England og Norges Fraskillelse var det dog ikke som et Supplement til Worm, men som et selvstændigt Værk, omfattende ogsaa den ældre Litteratur, at Gyldendalske Forlag 1818—20 udsendte »Almindeligt Litteraturlexicon« ved Nyerup og Kraft. Baade Worm og Nyerup medtog de norske og islandske Forfattere. Men medens den første havde tilstræbt Fuldstændighed, et ganske vist uopnaaeligt Maal, men som Princip for et Forfatterleksikon dog det eneste rigtige, udelød Nyerup med Forsæt de Forfattere, der efter hans Skøn var for ubetydelige. Og de, der slap ind i Leksikonnet, fik ingenlunde altid hele deres Produktion optaget, ligesom Titlerne ofte blev anført paa en ufyldestgørende Maade. Da nu tilmed i de siden forløbne 100 Aar vort Kendskab til Litteraturen og dens Mænd er blevet stærkt øget, mange af deres Skrifter er kommet i nye Udgaver, og Arbejder, som dengang kun forelaa i Manuskript, er blevet trykt, er det klart, at Nyerups Leksikon er forældet og lidet tilfredsstillende. Den Afløser, det omsider har faaet i Ehrencron-Müllers Forfatterlexikon, maa derfor hilses med Glæde. Med den Præcision, hvormed der er udkommet et Bind om Aaret, kan det ventes afsluttet i Løbet af 1935 og vil da udgøre 12 tykke Bind, hvert paa en 500 Sider. Deraf indeholder de 9 første alle Forfatterne i alfabetisk Rækkefølge med Undtagelse af Holberg, der er behandlet saa udførligt, at han alene fylder hele 3 Bind, 10.—12.

Det er et imponerende Arbejde præsteret af en enkelt Mand, som ved Siden af har haft sin daglige Gerning i det kgl. Bibliotek

at passe og samtidig har udgivet bl. a. 6 Bind Dansk Bogfortegnelse 1893—1929. Det har krævet Aartiens myreagtige Flid og usvækkede Interesse at samle og ordne Materialet til dette Leksikon med dets Tusinder af Forfattere, Bearbejdere, Oversættere og Udgivere; alene i Bogstav H indeholder det over 300 flere Artikler end Nyerups. Og saa har Ehrencron-Müller endda under selve Udgivelsen søgt at supplere og korrigere det ved at inddrage under sin Undersøgelse den samtidigt udkommende Litteratur. Hvert Bind bærer Vidne herom, og hvad han ikke har naaet at faa anbragt paa rette Sted, fordi vedkommende Bind allerede var trykt, har han samlet i et Supplement i 9. Bd., saa at Tidsgrænsen for den gennemgaaede og i Henvisningerne medtagne Litteratur er skudt frem lige til 1928 for hele Værket.

Hvem findes nu i dette Leksikon? Ehrencron-Müller skriver i Forordet til 1. Bd., at det har været hans Maal at medtage alle, der har udgivet selvstændige Skrifter eller leveret Bidrag til Tidsskrifter, med Undtagelse af de Forfattere, som først døde efter 1814 og er optaget i Erslews og Halvorsens bekendte Forfatterleksika. Denne Undtagelse blev i sin Tid vedtaget efter Aftale med den daværende Formand for Carlsbergfondets Direktion, Prof. Edv. Holm. Ehrencron-Müller beklager den nu og har derfor søgt i nogen Maade at raade Bod herpaa ved paa de paa-gældende Steder at indsætte Forfatterens Navne med Henvi-sning til disse Leksika. Helt uforstaaende er jeg dog ikke overfor denne Begrænsning. Naturligvis — hvis disse Forfattere eller blot de danske, hvortil jo hører adskillige af vore betydeligste Digtere og Videnskabsmænd og produktiveste Litterater, var blevet optaget med hele deres Produktion, vilde det selvfølgelig have været en Fordel, men unægteligt ogsaa have forøget Leksikonnets Omfang betydeligt. Men skulde kun deres Arbejder indtil 1814 anføres og Resten erstattes med en Henvi-sning til Erslew, vilde jeg anse det for bedre, om der kunde komme et Supplement til Erslew, hvad nok kan tiltrænges og vel heller ikke skulde ligge udenfor Mulighedernes Grænse. Men altsaa — med den nævnte Undtagelse skulde vi kunne vente at finde alle, der har udgivet selvstændige Skrifter. Hører nu efter dette Lejligheds-poeter hjemme i Leksikonnet? Ehrencron-Müller synes at svare baade Ja og Nej. En Jævnførelse med Bibliotheca Danica 3. Bd. viser, at somme af Forfatterne til de der anførte Lykønskningsdigte til og Sørgekvad over almindelige dødelige er medtaget, andre ikke, uden at det staar mig helt klart, efter hvilket Princip Udgiveren er gaaet frem. Det kunde se ud, som Lejlighedsdigte før 1700 er medtaget, efter 1700 kun undtagelsesvis (nogle af Seehuus's er med, Mich.

Juuls ikke). Ved H. V. Kaalund er der henvist til de Spalter i Bibl. Dan., hvor hans Digte til Private er anført, en ikke ueffen Mellemvej, der kunde have været fulgt i større Udstrækning. Det drejer sig imidlertid her om en Litteraturgren, som, hvor megen personalhistorisk Interesse der end muligvis kan knytte sig til den, dog maaske næppe berettiger dens for en stor Del ellers ukendte Forfattere til at fylde op i et Forfatterleksikon. Registret til Bibl. Dan. gør det ogsaa mindre paakrævet. En Begrænsning kan da godt forsvares. Men der burde have været gjort Rede herfor ligesom for enkelte andre Spørgsmaal, der naturligt melder sig, saaledes først og fremmest Forstaaelsen af Titlen. Den skal formodentligt udtrykke, at Leksikonnet ikke blot indeholder de i disse Lande fødte Forfattere, men alle Forfattere der i disse Lande har udgivet Skrifter, uanset om det er Udlændinge, som bare har været her paa et kort Besøg og derunder har begaaet en Piece. Men selvom det kan siges at ligge i Titlen, trænger den dog til Forklaring. Lad gaa, at Ehrencron-Müller har betragtet det som selvindlysende, at Leksikonnet kun omfatter Norge og Island i de Tidsrum de var forenede med Danmark. At medtage ældre norske og islandske Forfattere vilde ogsaa have været urimeligt. Men da dog baade Worm og Nyerup har gjort det, havde et Par Ord herom ikke været af Vejen. Og nu Danmark. Er Sønderjylland regnet med hertil? Det hele i hvert Fald ikke. Men maaske den nordlige Del til den nuværende Grænse? At Foogt er med, kunde tyde herpaa, mere taler dog derimod. Selvfølgelig findes der i Leksikonnet en Mængde Sønderjyder, da mange jo fik Ansættelse eller ogsaa uden det bosatte sig heroppe. De er, som de fremmede Forfattere overhovedet, i Reglen kun opført med deres under Opholdet i Kongeriget udgivne eller forfattede Arbejder, medens man for deres øvrige Produktion henvises til andre Leksika. Jeg vilde have foretrukket og fundet det naturligere, om Sønderjylland havde byttet Rolle med Island og Norge. Hvad kongerigske Personer angaar, der slog sig ned i Sønderjylland eller Udlandet, er de opført med hele deres Produktion. Mens jeg er ved Forordet, savner jeg ogsaa en kort Vejledning i den benyttede Alfabetisering, som jeg forøvrigt anser for praktisk. Men for den, der ikke er fortrolig med den, kan den dog i Begyndelsen volde nogen Ulejlighed og unødvendige Opslag. Ganske vist anvendes hyppigt Henvisninger (Cour, la, se la Cour), men gennemført er det ikke og forvirrende Inkonsekvenser forekommer (de la Fosse under la Fosse, de la Fouleresse under Fouleresse). Hvad Stjernen foran adskillige Titler betyder, havde det vel ogsaa været rimeligt at forklare.

Med disse Bemærkninger om Forordets efter min Mening lidt for summariske Redegørelse for Værkets Plan er imidlertid ikke fældet nogen Dom om dens Udførelse. Til at gøre det kræves en ganske anderledes grundig og detaljeret Gennemgang, end jeg har set mig i Stand til, og ogsaa et mere alsidigt og fortroligt Kendskab til den ældre danske Litteratur, end jeg besidder. Hver Artikkel begynder med Forfatterens Levnedssdata ledsaget af fyldige Henvisninger til de Steder i den trykte Litteratur, ofte en enkelt eller nogle faa Sider, hvor han er omtalt. Derefter følger Titlerne paa hans Skrifter, ikke blot dem der findes i Bibl. Dan. og altsaa er let tilgængelige, men ogsaa saadanne som synes tabte og kun kendes fra gamle Auktionskataloger eller andre Kilder. Til Slut gives Oplysning om de i Haandskrift efterladte Arbejder. Saa ufuldstændige disse sidste Oplysninger end er og maatte blive, er der dog Grund til at være taknemlig for dem. At nu et og andet Skrift ikke skulde være undgaaet Ehrencron-Müllers Opmærksomhed, eller at der i dette Mylr af Navne og Aarstal, taget fra trykte Kilder, som det selv med den bedste Vilje vilde have været uoverkommeligt for ham at kontrollere i hvert enkelt Tilfælde, ikke skulde have indsneget sig Fejl, vilde unægteligt være et Under. Selv nærer han da heller ingen Illusion i saa Henseende. Han er jo imidlertid en saa erfaren og anerkendt Arbejder paa dette Felt, at hans Navn turde være en Borgen for, at Leksikonnet opfylder de Krav til Nøjagtighed og Fuldstændighed, som med Rimelighed kan stilles til det. De Stikprøver, jeg har gjort, giver mig ogsaa kun ringe Anledning til Kritik. Broder Niels i Sorø og Ærkebisperne Niels Jonsen og Tuve Nielsen er sagtens bevidst udeladt; lidt inkonsekvent da, at Thomas Gheysmer er med. At Caspar Paslick ikke er nævnt, tør jeg saa meget mindre bebrejde, som han heller ikke i Dansk historisk Bibliografis 1. Bd. er anført som Forfatter til Nr. 1615. Petrus de Dacia (Philomena) savner jeg. Men fremfor at opholde mig ved saadanne smaa hændelige Uheld, som der jo tilmed endnu er Mulighed for at raade Bod paa, vil jeg hellere slutte med at fremhæve den store Holberg-Bibliografi, som alle Dyrkere af denne Forfatter har glædet sig til, siden de i Holberg Aarbog 1922 saa en Prøve paa den. De udkomne 2 Bind (Leksikonnets 10. og 11.) indeholder en Biografi med Kilde- og Litteraturfortegnelse paa hele 53 Sider og derefter Bibliografien over alle Skrifterne undtagen Halvdelen af Komedierne og Niels Klim, der skal komme i sidste Bind. Udgifveren meddeler en bibliografisk Beskrivelse af Udgaver og Oversættelser og gør desuden udførligt Rede for dem og for deres indbyrdes Forhold, giver Uddrag af Anmeldelser og

Oplysninger om Auktionspriser, kort sagt alt hvad der kan tjene til at belyse dem og deres Historie. Alene denne Bibliografi, der forøvrigt ogsaa kan faas særskilt, har kostet sin Forfatter adskillige Aars Arbejde; men den danner da ogsaa en ualmindelig smuk Afslutning paa Værket.

Siden Halvfemserne har Ehrencron-Müller arbejdet paa sit Leksikon. Ikke uden et Suk bekender han i Forordet til 1. Bd., at det har lagt Beslag paa al hans Fritid og holdt ham borte fra andre litterære Sysler, han tit og ofte folte mere Lyst til at kaste sig over. Jeg lykønsker ham da til, at det Tidspunkt nu snart er inde, hvor han frit kan følge sine Lyster i saa Henseende og give sig i Lag med nye Opgaver til Glæde for ham selv og Gavn for Videnskaben.

B. Erichsen.

Nordisk Kultur. Redigeret af Johs. Brøndum-Nielsen, Otto v. Friesen og Magnus Olsen. Bd. VI, IX, XVIII, XXIII, XXIV, XXV og XXVII. 1931—33.

Af det igennem en Aarrække forberedte kulturhistoriske Størværk »Nordisk Kultur«, som bekostes af Clara Lachmanns Fonden i Göteborg, er de første Bind nu udkommet, og samtidig har Redaktionskomiteen, der bestaar af de tre filologiske Professorer Johs. Brøndum-Nielsen, København, Otto v. Friesen, Uppsala, og Magnus Olsen, Oslo, med den ansete Kulturforsker Dr. Sigurd Erixon, Intendent ved Nordiska Museet i Stockholm, som Generalsekretær, fremlagt den imponerende Arbejdsplan for hele Værket. Det er en meget storstilet Opmaarch. Formaålet er, hedder det, at give en »alsidig Oversigt over den særegne nordiske Kulturs Frembringelser og Vækst« ved et Sammenspil mellem Sprog- og Kulturforskningens forskellige Grene, fremfor alt Arkæologi, Etnologi, Folkemindeforskning, Kunst-, Kirke-, Religions- og Retshistorie samt Antropologi og Geografi. De Perioder, som behandles, er først og fremmest den forhistoriske Tid og Middelalderen, »men paa saadanne Omraader, hvor den nordiske Kulturs Traditioner, særlig hos Bønderne, har sat sit Præg paa de nordiske Folks aandelige Udvikling i Nutiden, føres Skildringen dog frem helt til vor Tid«. Værket regnes at skulle omfatte 30 Dele og udkomme med mindst 2 Bind om Aaret. Medarbejderstaben er fuldt tilfredsstillende, det er gennemgaaende de mest kompetente Fagmænd i Norden.

For en nøgtern Kritiker maa den fremlagte Plan dog ikke alene synes imponerende men ogsaa unødigt vidtsvævende, det